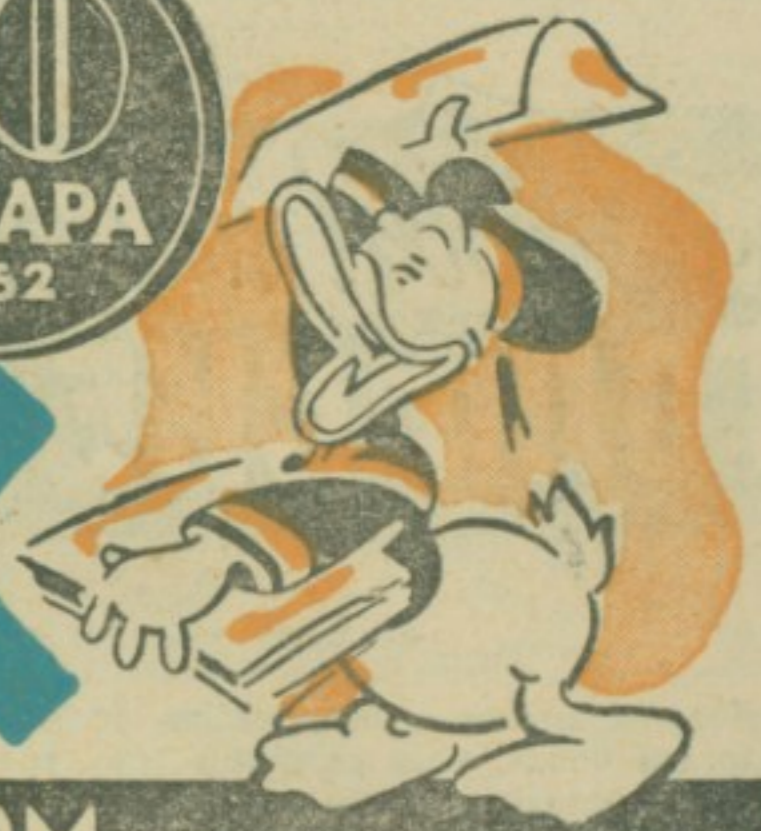

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 46 — Субота, 15 новембар 1952

МИКИ МАУС

У ЗАЦАРАНОМ **ТОТЕЛУ**

19
МИКИ СЕ ДАЈЕ
НА ПОСАО

Збуњен тиме што се све његове претпоставке завршавају у хор-сокаку, мики одлази у своју собу да промозга о свему...

ЗА ВРЕМЕ СВОГ НОЋНОГ ДЕЖУРСТВА МИКИ ПРЕЛИСТАВА СТАРЕ ХОТЕЛСКЕ КНИГЕ СПИСАКА ГОСТИЈУ...

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

НОВА
ОТКРИЋА

Човек који је скренио ток Голфске струје

(5)

Десетак корака даље, стајао је гологлав човек, који се у том тренутку окрете и радосно узвикну:

— Жаче! Ја сам се већ био уплашио да се никад више нећеш пробудити.

То је био Жубер. Изгледао је јадно. Поцепана униформа висила је сва у крпама, глава му је била омотана крвавим завојем, али се ипак смешио.

— Где је Робер? — упита бојаљиво сликар?

Офицер се одмаче у страну и Жак угледа грулицу од четири човека, међу којима се налазио и дечак.

— Овде сам, чико! — јави се мали Робер.

— А остали?

Поручник се намршти, показа руком на море и онда тихо рече:

— Ту су негде, пливају по мору... — Сви?

— Сви... осим ових овде...

Он показа руком на рпу гвоздених делова, балвана и комада леда, међу којима су се назирала нека укочена црна тела. Обрија подиђе језа:

— Ко је све ту?

— Мој наредник, два моја морнара... твој пријатељ Реал и троје које не познајем — два мушкарца и једна жена... Залив Покојника... Занста, прикладно име, зар не? Много ме потсећа на ону твоју слику за коју си награђен.

Два рибара помогоше сликару да устане. Кроз одело од грубе чупаве чохе, које су му рибари обукли док је лежао у невестици, Обри је осећао хладан ветар који реже. Одело је било одвећ велико за њега. Он се сав најежи од хладноће и ужаса.

— Хајдемо сада, момци — опомену их офицер. — Ови добри људи нису нас спасили зато да се овде смрачимо. Они хоће да нас одведу у своје колибе. Ви сад поинте с њима, а и-ја ћу убрзо тамо. Хоћу само још једном да погледам дуж обале; можда ћу ипак пронаћи још које од мојих несрећних сапутника...

— То је узалудна мука — рече

неко иза њих. — Ја сам већ претражио целу обалу.

Човек који је то рекао имао је златан шпирит око капе и поздравно их је војнички. Био је то инспектор у Дуарнезу, који је на глас о несрећи пожурио овамо.

Жубер се претстави и извести га о свему што је видео и преживео, а затим упита инспектора да није случајно кога од чланова његове посаде море избацило на острво Сен.

— Острво Сен је прошле ноћи ишчезло. Нестали су исто тако и сви остали светионици дуж обале, као онај на Армену чији сте крај видели.

— Моји морнари... јадни моји морнари — уздахну Жубер и скиде вумену капу коју су му дали рибари.

И остали скидоше капе и погледаше на пучину.

Одједном, допре до њих урлик који је Обри тако добро познавао.

— А... рао... рао... у... у... ак!

На белим пенушавим валовима појавише се велике црне телесине, јурећи ка пешчањој обали, коју за час прекрише.

— Морски коњи! Опет!

Инспектор забринито климну главом.

— Од пре три дана, господо, престано долазе ове животиње... Понекад се од њих не може изићи на обалу, јер нападају и људе... — То, нажалост, знамо из сопственог искуства! — примети Обри.

Жубер се опет обрати инспектору.

— Ако овде не могу ништа више помоћи, онда морам па сваку цену да одем до Бреста и поднесем рапорт адмиралу. Како ћу најбрже тамо стићи? Моторним чамцем из Дуарнеза, или железницом?

— Моторни чамцај је првог дана буре потонуо са свим путницима, а железница више не саобраћа... Од јуче је линија Нант—Брест завјана...

— Онда будите љубазни и телеграфишите у Брест да нам пошаљу ратни брод.

— Од пре четрдесет осам часова не раде више ни телеграф ни телефон, а бежичну станицу немамо.

— Па добро, како онда одржавате везу са Кемпером, са Брестом?

— Дуарнез и околина су потпуно отсечени од спољног света. Море је непроходно, друмови завјани, а железнички саобраћај обустављен.

— Има ли аутомобила? Коња?

— За време последњих непогода експлодирало је наше бензинско стовариште, а већ следеће ноћи било је двадесет шест испод нуле и скоро све животиње на нашем полуострву угинуле су.

— То значи да не добијате никакве вести?

— Ништа... Ако се време не промени сви ћемо пропасти. Ускоро нећемо имати шта да једемо.

— Смак света! — рече један од рибара.

Реч коју је Жубер некад рекао упола у шали, изговорио је сада овај човек најозбиљније.

Поручник, потпуно обесхрабрен, обори главу. Али је одмах потом исправи и рече гордо.

морском дну него у земљи. Зар не, команданте!

После неколико часова, чамац са старцем, Жубером, Обријем и Робером отисну се с мола на узбуркано море. Читаво становништво Дуарнеза изишло је да их испрати...

Видеадмирал Дијез, командант места и пристаништа у Бресту, крупним корањима ходао је горе-доле по својој радној соби. Он застале крај прозора и подиже завесу. Пред њим се пружала главна улица Бреста, завјана сметовима снега. На радњама и на прозорима станова спуштени капци и ова, иначе тако жива улица, била је потпуно мирна и пушта.

Адмирал спусти завесу, баци поглед на календар, на коме је крупним словима писало „11 јул“, и онда погледа на зидни часовник који је показивао једанаест часова и пет минута. С љутитим покретом руке, окрете се затим другом прозору и погледа у двориште, такође потпуно завјано. Он немоћно сле-

— А, ви сте, Лесаре. То је ваљда данашњи рапорт.

— Јесте, господине адмирале.

— Боље?

— Не, господине адмирале, горе...

Адмирал, познат као један од најуглађенијих људи у читавој морнарици, једва се уздржа да не опује.

Потпрефект је телефонирао да ће заједно с претседником општинџе доћи до вас данас у подне, а исто тако и претставници штампе.

Дијез је сео за свој писаћи сто и почео да листа по актима.

— Како је у граду?

— Мирно. Нико више не излази.

— То значи да се смрзавају по својим становима...

— Неколико њих се ипак усудило да изиђе јутрос на улицу. У трговачком пристаништу је петорицу ударила кап, а има и осам других случајева у арсеналу и по улицама.

— Смртних случајева?

— Да, господине адмирале.

— Како је по предграђима?

— Ничег новог.

— А снабдевање животним намирницама?

— У подне ће морнари, под надзором поручника Мартена и шест других официра, делити хлеб. Баталјон војника под заповедништвом капетана Кајнеа отишао је да доведе угља.

— Добро. Официри треба да објаве по свим кућама да је, по наређењу владе, у Бресту проглашено опсадно стање. Целокупна јавна власт преноси се на команданта места, који треба да се брине о одржавању реда и мира. Све жалбе и сва саопштења треба да се упућују овамо...

— Већ је наређено, господине адмирале.

Адмирал се замисли за часак и онда упита:

— Шта јављају станице?

— Кабл из Уесена је од пре два сата прекинут, семафор из Сен Матјеа јавља да су ишчезла острва Молен, Бениге и Кемезе.

— А из Дуарнеза?

— Још нема вести. Ниједан од курира се није вратио; вероватно су се успут смрзли.

Дијез дубоко уздахну:

— Даље! Шта се чује, иначе?

— Стање се, уопште узев, погоршало...

Капетан фрегате предаде своје шефу свежањ радио-депеша које је средно и налелио на велике табак хартије. Дијез поче брзичко да чита телеграме, а његово лице се све више смрачивало.

— Наставиће се —

— Свеједно: смак света или не, то ме се ништа не тиче. Ја треба да поднесем команди свога пристаништа рапорт и учинићу то... Ко од вас хоће да ме одведе чамцем до Бреста?

Настаде тајан. Људи се неодлучно згледаше. Најзад, ступи пред њих онај старац који је тако нежно прихватио Обрија:

— Ја ћу вас одвести, команданте, ако дозволите... Неће бити лако... можда уопште нећемо стићи... Али, ако већ и онако морамо да пропаднемо, како сви кажу, бар ћу пре тога још нечему користити. Ја знам шта значи дужност... служно сам у ратној морнарици... Па ако већ морам да умрем, више волим да лежим на

же раменима, процара мало ватру у камину, а затим притисну дугме телефона:

— Ало! Овде команда пристаништа... Је ли то капетан Гијадер... Јесте ли ви капетане? Да... Имате ли вести о „Ардану“? Још увек ништа... Али, море се, изгледа, мало смирује... Добро. Пошаљите „Тритона“ и „Сфингу“ да га траже... Реците им да се не удаљују много један од другог... Не, овде нема ничег новог... Довиђења капетане...

Адмирал спусти слушалицу. Неко закуца на врата.

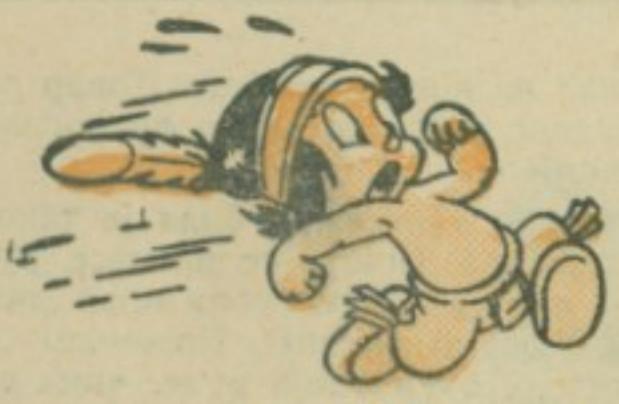
— Напред!

Капетан фрегате, његов шеф штаба, појави се с великим свежњем аката под мишком.

Робин Худ и његова дружина

20 ЗАВЕРА

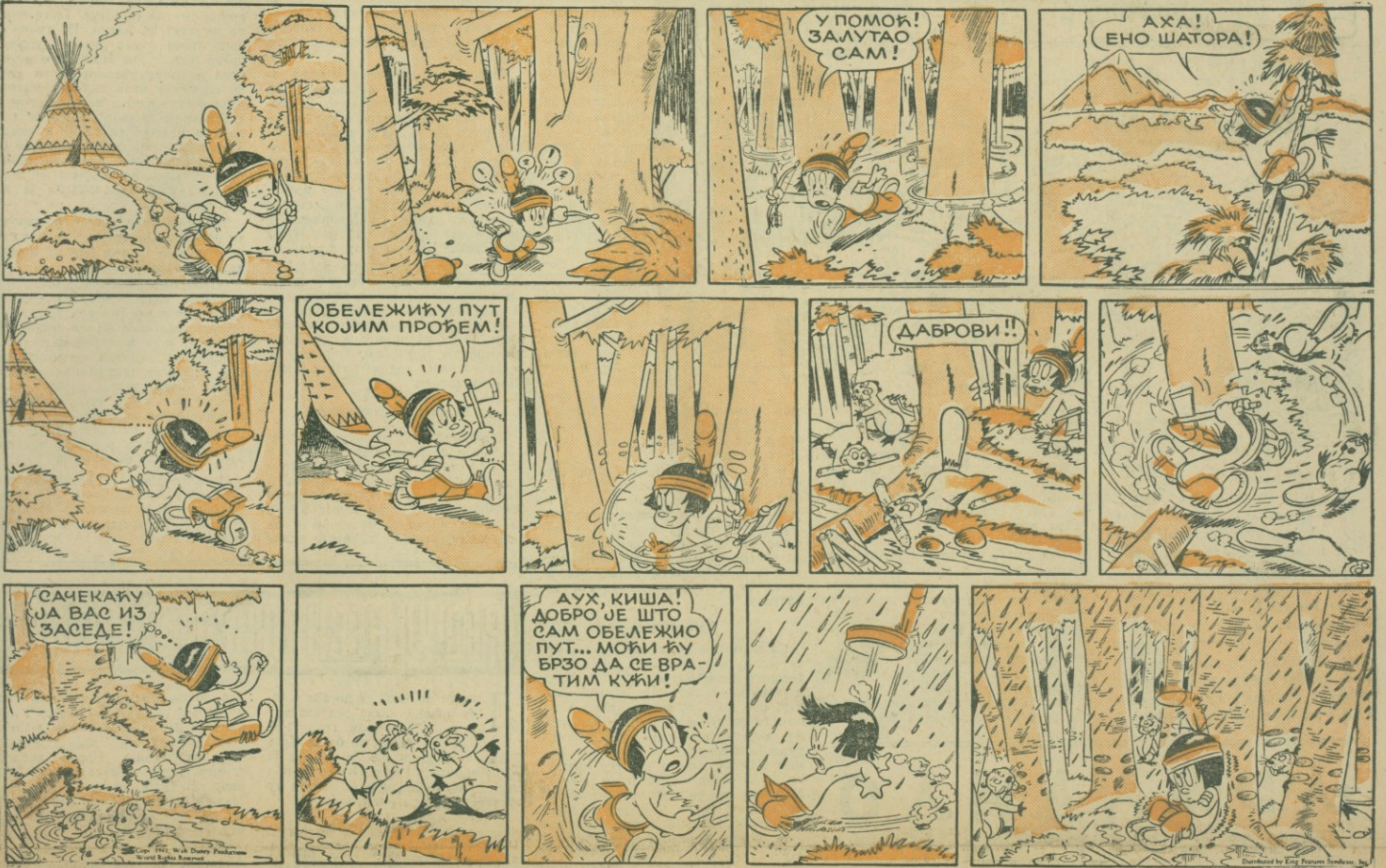

МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

"ОСВЕТА ЛАБРОВА"

У РУДАРСКИМ ОКНИМА

Српски век

грдама да се не би срушили.

Рударење у Средњем веку било је врло напоран посао. Требало се борити против подzemне воде и против нездравих и смртоносних гасова који су се, истина, могли предостигнути помоћу пламена свеће, али некипут су тако нагло наилазили да је несрећа била неизбежна.

Радник је прво копао руду, а затим је чисто од јаловине: од земље, камена и осталих безвредних састојака. Чишћење је вршено у самој јами, у полумраку, при слабој светлости лојне „свиће“. Свиће су биле сличне старим римским лампама: начињене од гвожђа и наливене лојем у који се задевао фи-

тиљ. Наместо свиће, понекад су употребљавале лојне свеће, начињене таман толико велике да трају шест часова.

Средњовековни рудари били су снабдевени, између осталог, чекићем, пијуком, секиром, ашовом и сврдлом. Рудар би копао за рудом све док се она протеже. Ако је свиће отпорна према алату, уз ње стране ложена је јака ватра све док не попуна на мање комаде, а затим би се делови обарали ручном алатком.

Прање руде

Са примитивним алатом људи су се много мучили. Кроз водоравне ходнике подземља ископина је преношена количина, које је гурао човек, све до усправног отвора. Пошто се претовари у корпу или кофу, која виси о ланцу или ужету, руда је изваљена на површину земље помоћу чекрца чије су вретено људи окретали с тешком муком. Међутим, ако је изваљена из велике дубине, наши су стари рудари за тај посао подизали нарочито велики чекрци, чије су вретено окретали, који пут, три па и четири коља.

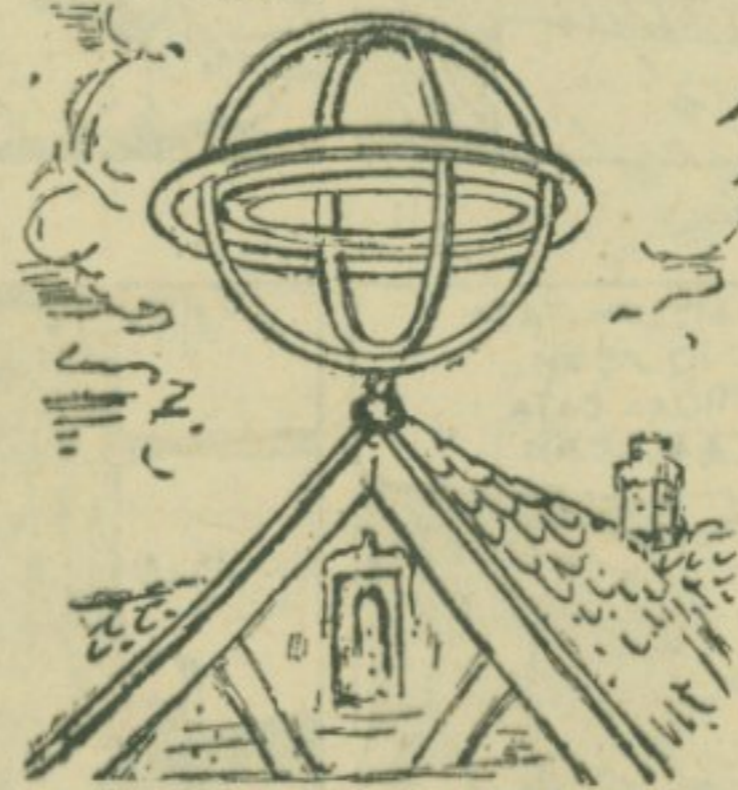
У средњовековном рударству постојала је организована подела рада. Свако је знао свој посао. Тако,

Астрономски часовници

Астрономски часовници или астролаби увек су привлачили пажњу посетилаца у неким европским градовима. Први астролаб направљен је 1354 године и отада се број тих занимљивих часовника стално повећавао.

Најпознатији су досад астролаби који се налазе у Берну, Кремони, Прагу и Улму, а има их и у другим градовима. Број астролаба повећао се изградњом градова и они су постављани као украс на торњеве општинских зграда. Француски конструктор Швилге правно је пуних пет година (1837 до 1842) чувени астрономски часовник на торњу катедрале у Стразбуру.

И данас се у неким градовима праве астролаби. Тако се сада завршава изградња једног цинског астролаба у Ослу, у Норвешкој, који се бити убрзо постављен на општинску зграду. Његов промер је осам и по метара. Овај астролаб приказиваће излазак и залазак Сунца и Месеца, Месечеве мена, помрачење Сунца и Месеца, кретање Сунца кроз зодијак, а показиваће и тачно грађанско и астрономско време.

Изградња астролаба није тешка због тога што су они велики, него због тога што се праве велики прорачуни и разни механизми помоћу којих треба да се прикажу извесне појаве у васнони.

на пример, сваку извучену корпу забележио би у радно нарочито одређен радник. Затим, руду су прихватили такозвани „избираоци“, који су је чекићем поново одвајали од јаловине. Да би се од ње одделила и сва земља, премештана је у нарочити, даскама патосани бази. У њега је јазом довођена вода са каквог извора или реке, често доста удаљених од рудника, и тако би се вршило последње испирање руде.

Сваких пет до шест недеља обављала се деоба ископане руде. Овоме чину присуствовало је особље рударских власти и судија тога краја. Сваки члан друштине добио би онолику количину руде колику му је удела припадало у цеху. Поред самих рудара — званих „варкова“ — деоби су увек присуствовали и „вартуци“, то јест они који руду купују ради топљења у својим пећима, јер ова два посла чису никад вршили исти људи.

За време купопродаје настајало је ценкање. Вартуци би приговарали да руда није добро опрана и обарали би цену. Међутим, они се нису могли заверити против варкова, да би их приморали да изврше продају будућашто, зато што је државна власт водила рачуна о минимуму зараде.

Чишћење и топљење

Кад се погодба закључи, руднички писар састављао је записник у који су се, поред осталог, уносила имена купца и продавца. Купац је био обавезан да да капару, коју би изгубио ако се дуже нећка. Купац је одмах морао да натовари и однесе руду, како би се место осло-

бодило за нову ископину. Товар су са једног места на друго преносиле кириџије.

Власник топioniце била је такође дружина. Пошто се пренесе, руда се на нарочитом гувну прво „пржи“, а затим се лије. Пржењем се постизала оксидација руде, чиме се из ње излачио сумпор, арсен, и други штетни састојци. То се чинило на следећи начин. На гувно се прво стави много дрвеног угља, а преко њега руда. На ту гомилу набаца се опет угљан и затим дрва, па се увуку шеви великих мехова, ради распљивања ватре. Потом се све покрије земљом, ватра се потпали и мехови се ставе у погон. Тако запаљени „рошт“ горео би седам до осам дана. Ватра је морала бити умерена, да се руда не истопи, а кад побели, значи да је добро пржена.

Топљење руде вршио је нарочито изучени занатлија у пећи од иловаче, чији је под био од комађа великих каменова.

Одувек је вађење и топљење руде доносило велике користи држави. Због тога су често установљаване привилегије како би се рударству дао што већи потстрек. Власти су ослобађале извесних дајбина сва она села која дају руднике рудницима. Сем тога, довоз извесног сукна, коже, рибе, соли или друге хране и артикала, или је био ослобођен од државног намета, када је довођен у рударско насеље, или су намети били нижи.

Иако се данас не располаже подобијим подацима о рударству Средњег века, ипак се поуздано зна да је рударски позив био најтежи од свих.

РЕД У НЕВИДЉИВОЈ ВАРОШИ

Ланк не зна шта се догађа у телу човека, какав ред влада у том „невидљивом граду“. А када би видео, то би за њега било невидљиво чудо. За лекара је то најобичнија ствар. Неколико примера најбоље ће нам објаснити ту организацију у нашем телу.

„Санитетска служба“

У људском телу постоје црвена и бела крвна зрнаца и од њих свако има своју улогу. Црвена крвна зрнаца играју улогу „лојача“. Она снабдевају наше тело кисеоником и на тај начин га загревају. Бела крвна зрнаца будно чувају стражу да неко не омте црвена крвна зрнаца у њиховом корисном раду. Ми и не знамо да у тренутку чим нас убуде три хиљаде белих крвних зрнаца појури на то место да три истерају. Исто тако она ступају у дејство и у случају када у наше тело убу бактерије. Бела крвна зрнаца одмах на њих наваде и добрим делом их униште. Све бактерије не могу да униште, нарочито оне које проузрокују заразне болести. Њих опколе и заробе. Други „органи безбедности“ у нашем телу су разне жлезде које су разне суте на све стране нашег организма. Кроз њих ради контроле мора да прође сва крв, пре него уђе у жиле. Такве су жлезде и крајници који дају аларм чим прети, на пример, запаљење грла.

У тој љутој борби која се развија између „органа санитетске службе“, тј. белих крвних зрнаца, и спољних непријатеља често подлегну бела крвна зрнаца и те изгинуле чете нису ништа друго него оно што ми називамо гнојем. Али, непријатељи који нападају људски организам не поштују лако. Бесомучно нападају да би победили бела крвна зрнаца на једном месту. Али, захваљујући доброј организацији, овима притичу у помоћ „другови из других жлезда“ и ту се развија још жешћа борба коју понекад називамо прозицом. Ако бела крвна зрнаца победе и униште непријатеља — борба престаје и „помоћне трупе“ враћају се на своје место, а тиме болест престаје.

„Телефонска централа“

Многима је позната историја телефона, али мали број људи зна да у човеку постоји уређај који много потсећа на праву телефонску централу која сваког тренутка прима и даје стотине разних саопштења. То је, уствари, људски мозак. Жиче ове телефонске централе су нерви који су разгранати по целом телу. Они су међусобно испреплетени као жиче у каблу. Тридесет и један кабл улази у жичмену мождину, а дванаест води директно од очију, ушију, носа, језика, врата и мишића главе у мозак. Сви ти каблови су у сталној вези са централом којој стално преносе

све вести. Та централа има три одељења: „пријемну станицу“, „станицу за испитивање вести“ и „обавештајно одељење“ које даје одговоре на питања. Преко каблова стомак јавља централу да је празан, тј. да је човек гладан, ноге јављају да су уморне, очи јављају да ли је напољу ведро или није итд.

Разуме се, код свих људи не функционисаће подједнако ова електрична централа; негде она ради брже, а негде спорије. Када она попусти, онда ми таквог човека називамо растресеним или нервозним.

Али, у нашем телу има и других чуда која много потсећају на разне направе и машине. На пример, човек још није измислио мотор који би могао по својој савршености и издржљивости да се мери са људским срцем. Свама нам је познато да човек може да живи преко сто година и за цело то време срце функционисаће. Уствари, оно обавља посао једне пумпе која ради у току целог људског живота. На-

боље се то може схватити када се зна да тај савршени мотор покреће сваког часа 400 литара крви.

И човечји костур је прецизно саграђен. На пример, наша рамена почивају на принципу кугличног лежаја и хиљаде се пута дневно покрећу, па ипак функционисаће деценијама савршено. Зид вена, жила које доводе крв у срце, толико је јак да би могао да издржи притисак паре једне велике локомотиве. Навешћемо још један пример да бисмо видели колику снагу имају поједини органи људског тела. Кад човек разбије орах зубима, мало ко зна колику је снагу том приликом употребио. Притискајући орах доњом вилицом он је уствари на орах навалио терет од пуних 120 килограма, а атлете који савијају гвоздене шипке зубима имају снагу доње вилице која се пење и до 500 килограма. Ми и не slutимо колико су издржљиве људске руке и ноге. Ако узмемо да један човек у вароши пређе просечно дневно по 20.000 корака, онда се може мислити колики су напор чиниле његове ноге у току целог живота.

АРМАДИЛО

ИЗДАНАК ДАВНО ИЗУМРЛОГ СВЕТА

Пре много десетина хиљада година, кроз прашуме Јужне Америке, ломени грани и ружећи све пред собом, кретали су се читави чопори великих животиња, чије је тело било заштићено тврдом и дебелом коштаном оклопом. Док су готово све остале животиње из давног, претисторског времена потпуно ишчезле не оставивши за собом потомке, армадило, једна врста оклопљених животиња, и данас живи у Америци, али се ипак нешто мадо разликује од својих давних предака.

На први поглед армадило личи на чудну и смешну мешавину кор-

њаче, прасета, зеца и миша. На својим малим, незграпним ногама он носи дугуљасто, оклопљено тело. Необично дуг реп заштићен је коштаном прстеновима, а као у миша издужена глава ројнатим плочама. Једини незаштићени делови тела су му уши, дуге и покретљиве као у зеца.

Насред трупа армадило има шест до девет коштаног прстенова. Они су тако уклопљени један у други да је његова покретљивост већа него у корњаче. Поред тога, такав оклоп боље га штити. Како је армадилов оклоп тањи на трбуху него на леђима, непријатељ који би успео да га обори на леђа лако би га могао савладати или му онемогућити кретање. Због тога у случају опасности армадило може, захваљујући тим прстеновима, да се склупча у тврду, непробојну лопту. Једино вуку, линке или лав могу својим снажним зубима да пробију његов чврсти оклоп.

Зоолози су већ одавно утврдили да животиње које је природа боље заштићила од осталих постају лене и неопрезне. Мада армадило има веома јаке предње ноге полешене за копање, његов „дом“ је обична рупа у песку или мекој

земљи. Преко дана армадило дрмнука у своје скровишту и излази из њега тек у сумрак. Сигуран у свој тврди оклоп, он се никад не труди да завара траг. Сваке ноћи иде једном истом путањом, тако да временом створи у шуми праве „улице“.

Армадило се углавном храни инсектима, нарочито мравима. Полако и мирно каска он ноћу већ познатим и утрвеним стазама и завлачи своју дугу њушку у сваки отвор и пукотину у земљи и дрвећу. Кад тако нађуши мраве, пружа свој дуги језик, сличан језику његовог сродника мравоједа, и за трен ока

покупи све инсекте. Своју уобичајену храну веома ретко замењује по неким пуњем или јајима птица које граде гнездо на земљи. Начин на који он припрема пуња за обед веома је занимљив. Армадило се склупча као да се пред њим налази неки страхан непријатељ и, одгурнувши се ногама, баца се на пуња леђима. Он се тако дугу ваља док пуња не претвори у меку, безобличну масу и тек онда га поједе. Како је озако „жување“ велики напор за тако неопакретну и лену животињу, то су „гозбе“ ове врсте ретак догађај у животу армадила.

У свим армадиловим „поступцима“ види се да је он изданак једног давно изумрлог света и да се одржао једино захваљујући заштитном оклопу који му је природа подарила. Кад је, на пример, у потрази за мравима, он ништа око себе не види, и не чује, тако да нађе на све животиње, па чак и на човека, ако се случајно нађе на његовом путу.

Иако нема изострена чула као остале дивље животиње, мада је веома тром и готово беспомоћан пред људима, који га радо лови због укусног меса, а још више као ретку и чудну животињу — армадило не изумире као остале сличне животињске врсте. Док их је почетком овог века било веома мало, и то само у Јужном Тексасу, данас их опет има у знатно већем броју у многим пределима Северне Америке.

ТРОЈИЦА НАЈБОЉИХ ИЗ ПЛЕМЕНА ОЦИНБВАЈА

ме и усреће сва индијанска племена.

Чибиабосова песма

Чибиабос је певао тако лепо да би Себовиша, мали горски поток, престајао да жубори, а Ацидаумо, веврица, да чаврља на високом храсту, док би Вабасо, несташни зец, застао напулвши уши и са заносом слушао његове песме о слободи и миру, лепоти и љубави.

Тако је лепо певао Чибиабос.

Колико Чибиабоса, Хијавата је волео и Квазинда, најјачег човека, због његове снаге којој је била равна само његова доброта. У детињству је Квазинд био непокретан и лењ. „Лењи Квазинд“ називала га је његова мати и грдила што јој не помаже. „Лети луташ шумом и пољима, зими седиш у вигваму поред огњишта“, говорила му је она. „Зима је, а ја стара морам сама да разбијам лед да бих уловила коју рибу. Ево, мреже ми стоје напољу и мрзну се. Иди, исцели их бар“. Квазинд би се тромо дигао и дохватио мреже, али су се оне у његовим снажним рукама кидале као да су од лаучине. „Лењи си, сине“, говорио му је отац, „никад ми не помажеш у лову. Пођи данас са мном у шуму да бар донесеш кући оно што ја уловим“.

Квазиндова снага

Једном, кад су по трагу хитрог једена и тешког бизона доспели усред шуме, нису могли даље. Пут је био закрчен обореним стаблима

и испрепетаним лијанама. Стари је сео да се одмори и попуши лулу пре него што крену натраг. Али где, пре него што је разгорео лулу стаза је била прокрчена. Квазинд је велика борова и кедрова стабла, која су лежала на путу, бацао рукама брзо и вешто као танане стреле.

Када се једном Квазинд с друговима спуштао чамцем низ реку, угледао је Ахмика, краља свих даброва. Он је скочио у реку, заронио и под водом почео да лови тог највештијег и најснажнијег дабра. Под водом је остао толико дуго да су његови другови заплакали од туге мислећи да га никад више неће видети. Међутим, Квазинд је најзад изронио, а на његовим плећима био је свезан краљ даброва.

Толико је јак био Квазинд. Ето, њих двојица били су најбољи Хијаватини другови.

Прва пловидба Такваменовом

Брза, кривудава, пуна вртлога и спрудова текла је крај Хијаватиног и многих других индијанских насеља река Такваменов. Али, њоме се није могло пловити, јер јој

је корито било пуно старих оборених стабала и пешчаних наноса. Најкраћи и најлакши пут којим би заповолила весници мира, упознавања и зближења међу индијанским племенима био је пун пре прека. Најбољи синови племена Оцинбваја, Хијавата и Квазинд, одлучили су да очисте реку.

Поред брзе Такваменов расла је витка, висока бреза. Хијавата је стао пред њу и рекао јој: „Дај ми своју јаку кору да од ње начиним чун. Ево, лето већ наступа, дани су све топлији и теби више није

потребан твој бели огртач.“ Бреза је задрхтала, зајуборило је њено лишће, и кроз тај жубор она му је одговорила: „Узми мој огртач, Хи

јавата“. Тако је он од брезе до-био кору, од кедрове јаке гране за когур свог чуна, тиса му је пала своје јаке корење за ујад, а јеле смоду да му чун не би пропуштао воду. Хијаватин чун није имао ни весла ни крме: мисли младог хроброг Индијанца биле су весла, а његова жеља да зближи индијанска племена била му је крма.

Кад је чун био готов и заповио по Такваменови „као жути јесењи лист на води, као бели водени љиљан“, дошао је Квазинд да помогне своје пријатељу. Он је загазио у реку и пред чуном вадио рукама из воде стару, трула стабла, чупао траву која је спречавала пловидбу, а својим снажним ногама растурао пешчане спрудове и та-

лог блата са дна. За њим је пловидо и бдио Хијавата. Тако је „водени пут“ постао слободан и безопасан за све Индијанце, а два пријатеља пошла су на прву пловидбу Такваменовом, од њеног извора у планинама па све до ушћа у Пауватингу, ширећи мир, љубав и слогу међу племенима.

Два пријатеља имао је Хијавата које је волео више него све остале, за које би дао десну руку и срце, с којима је делио радост и тугу. Један је био Чибиабос, музичар и певач, а други Квазинд „јак човек“. На путању између њихових вигвама није могла да израсте трава — толико су често један другог посећивали. Птице које у својим песмама често цвркују и лажи, као ни врачипаралице нису могли да заваде ова три добра друга, који су један другог увек питали за савет. Нихов је циљ био да измире, збрати-

У малом граду Мистику било је некада седиште чувене бродске компаније. Али настало је време кад су у његову луку све ређе навраћали бродови, а његово име већ више деценија ретко је коме било познато. Године 1948 лука Мистика поново је оживела, у њој су се појавили бродови, али не модерни прекоокеански дивови, нити витки пароброди, него стари, исслужени ветерани мора, који су пре неколико десетина година, и више, преносили робу у све крајеве света.

Враћање у XIX век

Истовремено је на копну почела чудна делатност и убрзо се пред очима посматрача указала слика старе луке Мистика, онаква каква је била пре много година. Кад човек сада прочета улицима око луке, стиче утисак да се налази у граду из половине прошлог столећа, кад пароброди још нису браздали воде океана, у време кад су се једра флоте китоловаца из Мистика напињала под ударцима ветра.

Чудновати преображај ове старе луке на Атлантском Океану није дуго трајао, али је у најкраћем времену заинтересовао целу Америку. Лука у Мистику је у пуном смислу речи најуспелије рестауриран објекат прошлости у Сједињеним Америчким Државама. Основна идеја ове замисли била је да се обнови лука четврт заједно са луком Мистика и да се на тај начин створи „живи поморски музеј“ који би потпуно личио на луку из 19 века.

Буктиње место сијалица

Већ кратко време после почетка грађевинских радова лука се више није могла препознати и стварно је почела да добија изглед који је имала пре сто година. Подигнута је радионица за ужарију и једра, поред ње дућан бродског ковача, а један музеј је сав испуњен драгоценим стварима из историје америчког поморства. Нешто јужније пружа се лучка улица, верна копија старинског кеја са ујадама, једним дућаном и старинским ватрогасним

домом. У доковима леже уковљени стари једрењаци и китоловци око којих је увек много туриста, а нарочито деце. Али, најлепши приказ пружа лука увече, кад је као некада, осветле многе буктиње чији се титрави пламенови огледају у води.

На мисао о преуређењу луке дошли су становници Мистика. Неколико грађана одушевљених романтиком пловидбе на старим једрењацима покренуло је акцију за остварење ове замисли. Непосредни повод био је што су свакодневно са тугом гледали како се уништавају стари, дотрајали бродови, који, уствари, представљају „живу“ историју поморства. Зато су они одлучили да оснују друштво које би радило на остваривању њихове замисли. И нису се преварили.

Становници Мистика одушевљавали су се овим планом и понудили новац и своју помоћ. Са свих страна почели су да пристижу поклони: стара сидра, бродска једра, звона итд. У току једне године „живи музеј“ у Мистику добио је 3.365 разних поклона.

„Оживљени бродови“

Међу тим поклонима било је и веома чудних: целокупна стара ужарска радионица, уређаји за брод од пре 105 година, старо камење за поплочавање улица, читав старински ватрогасни дом, једна зграда из 1883 године која је из суседног града пренесена — циглу по циглу, и друго. Али, међу најзанимљивије објекте у тој луци-музеју свакако спада последњи амерички брод за лов на китове „Чарлс В. Морган“, који је потопљен још 1841 године и недавно, после више од једног столећа, извађен и оправљен за „музеј“, као и брод „Дозеф Коинрад“. То је школски једрењак и последњи брод на једра који је опловно рт Хорн. Од 1882 године, када је саграђен, на овом броду било је обучено преко 4000 морепловаца, који су служили у трговачкој морнарици многих земаља и пловили свим морима. И ова два, као и многи други бродови, сада се лангано њишу у луци-музеју Мистику.

БРАЗИЛИЈАНСКИ ГАРИМПЕРОСИ ЛОВЦИ ДИЈАМАНАТА

Дијамант је ретак и драгоцен камен који се због необичне тврдоће употребљава у разним индустријама, а служи и као накит. Налази се у Индији, Бразилији, Јужној Африци и Аустралији. Док је јужноафричка производња подигнута на степен модерне индустрије, у Бразилији се до њега долази на врло примитиван начин. Више од две стотине година бразилијански ловци дијаманата, које тамо називају гаримперосима, трагају за овим ретким каменом по наносима реке Арагваја и њених притока. Њихов рад је веома напоран.

Бразилија је позната као налазиште дијаманата, нарочито од 1720 године. У њој 30.000 истраживача открију сваке године велике количине дијаманата. Они раде у пустим пределима кроз које протиче Арагвај. До дијаманата би се могло доћи и докључањем на разним сувим теренима, али такав посао је веома тежак.

Вађење дијаманата

Гаримперос, снабдевен корпом од врбова пружа, рони на дно реке где пуни корпу песком и разним камчицима који се тамо налазе, затим изрони и, негде у плитаку, док су му ноге у води, он вешто испира песак из корпе и постепено се приближава њеном дну, где остају тежи облаци. Врхом нарочитог штапића и изванредном брзином, он пребира и одбацује камичке, уклањајући не само шљунак, већ и каменчиће који имају извесну вредност, као што је корунд, који је по тврдоћи одмах после дијаманта, затим гранат и тиркиз. Овде се не цене чак ни зрна злата, јер гаримпероси верују да ловац дијаманата неће имати среће у раду ако се бави и другим сакупљањем сем онога коме се посветио.

Тежак живот

Било је покушаја да се добијање дијаманата постави на модернију основу. Богати људи почели су рад са машинама и створили индустрију. Али, кад су гаримпероси

видели да ће већина од њих остати без посла, нису хтели да раде за предузимаче и покушај је пропao.

Истраживачи преко целог дана роне, испирају песак и неуморно рукује штапићем. Притом је најважније да се сачува стрпљење, јер се догађа да се месецима ништа не нађе. Може се наћи, међутим, на велико скровиште дијаманата. Богатство и беда овде се стално смењују. Ови људи или немају ништа, или живе раскошно, а онда као да журе да што пре страше све што су зарадили. Али, то им се не може замерити, јер их је живот учинио друкчијим од осталих

људи. После дугог гладовања, када до нечега дођу, они нису у стању да умере своје прохтеве.

Због непросвећености, и зато што за своју зараду више дугују срећи него ли уложеном труду, ловци дијаманата пате од предрасуда.

Предрасуде и добро срце

Неки бразилијански младић по имену Сера ди Кожо дуго није могао ништа да пронађе. Неки су га саветовали да иде уз реку, други да крене ка њеном ушћу, али он је упорно остао на истом месту. И једнога дана, заиста, захвати у ве-

лико лежиште дијаманата, чија је вредност износила око милион динара.

Сиромашни младић, који је био на све стране дужан, постао је најсрећнији гаримперос. Свуда је причао о свом богатству, а новине су надугачко писале о њему. Чета поверљива дошла је да испити потраживања, али је дошло много више његове сабраће да траже зајам. И он је давао капом и шаком — као да ће богатство вечно трајати. Узалуд су га пријатељи саветовали да се уздржи од претеране дарежљивости. И заиста, једнога дана Сера ди Кожо постао је опет сиромашан као што је и био.

Има и других прича из којих се види добро срце гаримпероса. Једном је један стари Бразилијанац, који је месецима узалуд испирао песак са дна Арагваја, наишао такође на велико скровиште дијаманата. Био је толико одушевљен проналаском да је стао да дозива околне ловце, нудећи им да поделе оно што је пронашао, јер му је било жао да све приграби сам.

Али...

Нажалост, на обалама Арагваја има често и немилних догађаја, који показују завист, мржњу и саврепост. Све је то производ тешког живота и рада пуног неизвесности. Пусте обале ове реке и околне прашуме знале би да причају многе тужне догађаје из живота ових људи.

Кад се један део реке претражи, гаримпероси иду даље. Тако прелазе огромна пространства. Онај који се једном намери на обале Арагваја, тешко се враћа другом послу — да као сточар или земљорадник настави мирнији и безбеднији живот. Лов на дијаманте постаје страст које ретко ко може да се ослободи. У већини случајева гаримпероси скончавују у сиромаштву, док се богате једино трговци који дијаманте препродају.

Необични произвођачи соли

Веровали или не, има у свету крајева где домаћице не морају да иду у бакалницу да купе соли. Оне је добијају на други начин. Истина, мало необичан, али занимљив. Ту се домаћице добијају у довољним количинама на тај начин што је сакупе на грмљу.

У неким пределима Египта и Арабије расту чудни грмићи. Биљка сродних њима има и у другим крајевима Северне Африке и Средње Азије. Свакога дана око тих грмића могу да иде жене које вредно сакупљају со за дневне потребе. Листићи тих грмића су мали и илчисти. Изјутра, када у ваздуху има доста влаге, листићи изгледају као да су се ознојили и пресијавују се на сунцу. Наиме, око сваког зрна соли које они излуче накупе се на листићима стотине ситних капљица воде које бијастају. Преко

дана, када је ваздух сув, те биљке дају утисак као да их је није попало, јер се вода испариле. Оне излучују со у довољним количина-

ма и због тога је могућна практична употреба. Домаћице том сољу не соде јело као ми, него је отопе и у тој сланој води спремају храну.

Пронађите пут до старог града!

СА СТРАНИЦА ИСТОРИЈЕ РАДНИЧКОГ ПОКРЕТА

Гробојна на пустари

Рит у Итебеју. Зими, завејан снегом, рит ћути, као да у њему ничег живог нема. Али чим га пролеће обасја, у њему се пробуди живот. Барске птице почињу да се гнезде, грска се испуца њиховим гласовима. А кад сељаци почну да секу трску, у рит у још живље и бучније.

Тако годинама. Зими мир и пуштина, а у пролеће и лето — лет дивљих патака и гласови људи на послу. Временом, трска је ишчезла и шевар се претворио у ораницу. Сељаци су обрађивали земљу, туђу земљу, власништво велпоседника.

Године 1885 сељаци рекоше власнику земље Јенован Имреу: „Земља је наша. Ми смо годинама овде секли трску и стекли смо право на земљу“. Имре се жарогуши: „Земља је моја била и моја ће остати! А вама ено суда!“

Покрену се парница. Пресуда је била дугачка, пуна параграфа, а крај јој је гласио: „Земља остаје власништво досадашњег власника!“ Сељаци затражише правду од вишег суда — пресуда није суди остале на снази. Сељаци се онда обратили још вишем суду.

У очекивању највише пресуде, у лето 1904 године, Итебејци се латили „насиња“, како су то власти назвале. Једна група оде у општи-

ну и затражи да се земља њима преда.

— Чекајте пресуду! — одговоре им у општини.

— Нама је доста ваших пресуда, земљу нам дајте! — дочекају слојно безмљашма.

— Напоље!

Сељаци се покупе, па у среско начелство. Тамо су захтевали да се општинско поглаварство смени, али до тога, наравно, није дошло. Дани су пролазили, у Итебеју расло бунтовничко расположење. Сељак Петер Шимон ишао је од куће до куће, храбрио сељаци да не попусте у својим захтевима, уверавао их да ће добити земљу, да ће рит бити њихов.

Најзад, Шимон упути министру пољопривреде молбу пуно потписаних својих Итебејана: „Ми смо годинама секли трску у рит, дајте нам земљу“. Молба није ни стигла до министра — остала је у поджупановој фијоци. Онда Шимон затражи од среског начелника дозволу да се у Итебеју одржи народни збор. Одговор је био кратак: „Забрањујем!“

Затим настане затишје, кратко, од два-три дана, па се тишина претвори у олују. Маса од пет стотина људи, испред којих је ишао Петер Шимон, искупи се једног јутра на

пустари Јенован Имреа и подигне грају.

— Земља је наша!
— Нико нам је не може отети!
— Нико!

Петер је држао говор, народ га поздрављао. Говорили су и други — Деак Имре, Раднаи Иштван, Вари Имре, пустара је бучала од узвика сељака спремних на све.

Утом дојури срески начелник. Говорио је безмљашма да се разиђу и сачекају пресуду, али они ни да чују.

— Пресуду смо донели ми! Наши су оцеви овде радили, ово је наше!
— И дедови су наши овде секли трску!

Био је ту и власник земље, Јенован Имре. Почео је нешто да говори, али глас му се изгубио у свеопштој граји и гужви. Сељаци су подизали стегнуте песнице, псовали, претили и власнику земље и среском начелнику. Пустара је била прекривена масом која је стално расла. Сељаци су непрекидно долазили и своје узвике одмах придруживали узвизица оних који су већ били на пустари.

Пала је и ноћ, а народ није хтео да се разиђе. Сутрадан, на пустару стигне поджупан. Рекне сељацима да ће њихову молбу послати министру и замоли их да се растуре, али они заграју:

— Не треба! Ми више не тражимо своје право ни од министра, ни од суда, ми га сами знамо. Рит је наш!

— Само наш!

Поджупан је покушавао да „уразуми“ сељачку масу, али узалуд. Онда он почне да прети. Тако је наизменице молио људе и претио им, па најзад позове жандаре и војску.

Четвртог јула 1904 године, око шест сати увече, на пустару у Итебеју дојурила је и устремљена се на голорук народ оружана сила. Бајонете су учиниле своје — отерале се сељаци са пустаре. Плашећи се безмљаша, војска је остала на пустари још неколико дана, а вођи по буне отерани су у затвор.

Борба за земљу у Итебеју одложена је за друго, погодније и боље време.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

“МАРКУ ТВЕНУ — ВРАГ БИ ГА ЗНАО ГДЕ“

Писмо са овом адресом упутио је један читалац из Америке књижевнику Марку Твену. Оно је дуго лутало и најзад је уручено Твену, који се у то време налазио у Аустрији. Твен му је послао овај кратак одговор: „Враг је и знао где сам“.

НЕОБИЧАН СТО ЗА ПИСАЊЕ

Леђа просјак Хунк Бека служила су париским уличним писарима уместо писаћег стола. Кад

је Бек 1720 године умро, његова заоставштина износила је 150.000 франака.

ЖЕНА ПОБЕДНИК У ОСАМ-ДЕСЕТ ДВОБОЈА

Француска оперска певачица Аријета де Монан (1673—1707) била је позната не само по свом лепом гласу, већ и по томе што је била одлична мачевалац. Она се борила у осамдесет двобоја и увек је била победник.

ВЕЛИКИ ПЕСНИК ОПТУЖЕН КАО ЧАРОбЊАК

Славни немачки песник Гете (1749—1832) кад је писао „Фауста“ отишао је у једно мало провинцијско место да би могао да ради у миру. Он је свакога дана устајао веома рано и у пољу или у својој соби наглас изговарао нове стихове. Једном приликом чуле су га неке жене и, верујући да је он чаробњак и да разговара с ђаволом, позвале су људе који су провалили у његову собу, ухватили га и одвели у полицију.

ШЕСТ МЕСЕЦИ У СЕНЦИ

Швајцарско село Шур шест месеци годишње налази се у сенци, јер сунце и излази и залази иза планинских венаца Пихоцела и Хохванга, који са свих страна опкољавају ово насеље.

УВЕК ОСЕДЛАН КОЊ

У Јапану су се сачували чудни и занимљиви обичаји. Тако се у граду Нари један „свети коњ“ држи увек под пуном опремом, да би га у свако доба могао узја хати један давно преминули вој-

сковођа за кога народна легенда каже да ће се опет повратити. Овај „свети коњ“ мора да има очи различите боје.

САМОУБИСТВО ЗБОГ СРЕЋЕ

Мексиканац Теофило Санчез извршио је самоубиство јер је био сувише срећан. Он је оставио писмо са овом садржином: „Срећан сам, имућан, имам добру жену, одлично здравље, дивне пријатеље и све што бих могао пожелети“. У животу ништа више не могу да постигнем; могу само да изгубим. Дакле, немам више за шта да живим“.

С ПОЛА ЛИЦА ПЛАЧЕ, А С ПОЛА СЕ СМЕЈЕ

Давид Гарик, славни енглески глумац из XVIII века, могао је једном половином лица да се смеје, а другом да плаче, и то у исто време.

ЈЕДАН ПРОТИВ ПЕДЕСЕТ И ТРИ

Енглески брод „Освета“ борио се 1591 године код Азорских Острва против педесет и три шпанска брода. Борба је трајала петнаест часова. Шпанци су изгубили десет хиљада људи и неколико бродова док су савладали „Освету“.

РАТОВИ БЕЗ УЗРОКА

Дева Раја II, владар индуског племена Виџајандер, ратовао је тридесет година са суседним племенима, и то без икаквог узрока. Сваке године он је наређивао да се 30 септембра избаце три стре-

ле према границама суседних држава. Оној држави која се налазила у правцу лета стреле која је најдале избачена, објављивао је рат. Ови ратови без узрока и повода трајали су од 1419 до 1449 године.

ЦРВЕНО ЈЕЗЕРО

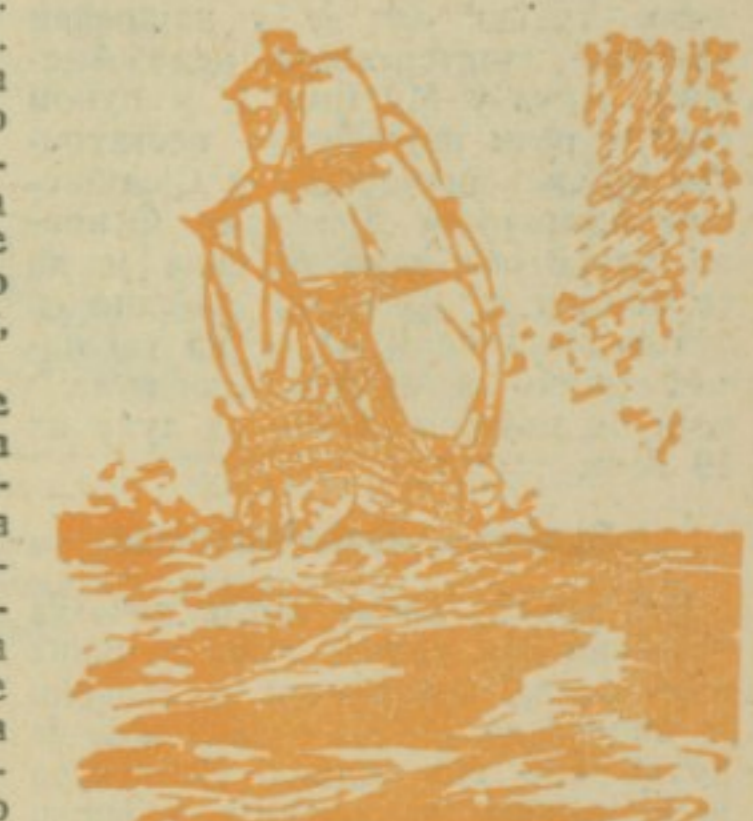
У брдима малог острва Флорес, недалеко од Јаве, налази се једно потпуно црвено језеро. У његовој близини, раздвојено само једном стеном широком десетак метара, лежи друго језеро чија је вода тамнопљва. У оба језера боја воде уопште не зависи од светлосних промена и временских прилика.

КАКО СЕ МЕРИ ВЕЛИЧИНА БРОДОВА

У новинама и свакодневним разговорима често се помиње величина ратних и трговачких бродова, али сваки не зна на основу чега се одређује њихова величина.

Величина ратних бродова изражава се у тонама депласмана, тј. тежине истиснуте морске воде. Када се каже да ратни брод има 30.000 тона депласмана, онда то значи да је његово корито истиснуло количину воде која је тежа 30.000 тона. Разуме се, ту се не рачуна само тежина корита него и свих сталних предмета на броду, машина, артиљерије и друго.

Регистарска тона којом се мере трговачки бродови није мера за тежину истиснуте воде, него за затворени бродски простор, тј. за запремину брода. Једна регистарска тона је простор од 2,83 кубна метра, тј. запремина кошке чија висина, дужина и ширина износи по 1,41 метар. Бруто регистарска тонажа означава целокупну запремину просторија на броду. Нето регистарска тонажа претставља ону запремину на броду која је одређена за укрцавање и превоз робе. Тако пароброд од хиљаду нето регистарских тона може да утовари 250 железничких вагона робе. Међутим, ако је реч само о тежини робе коју неки брод може

то 10.000 килограма. Тако брод од 20 тона носивости може да превезе 20.000 килограма неке робе, а брод од пет вагона носивости — 50.000 килограма. На овај начин мери се тонажа рибарских бродова.

Триви Бицикл

Једне лепе летње вечери, за време одмора између чинова, пред зградом позоришта у Манхајму један мали дебели човек журно је шетао тамо амо. Био је одевен у зелени војнички копоран са златним дугметима и дуге, уске, црне панталоне. Високи, крuti оковратник стезао му је гојазан врат. Тај мали човек изгледао је веома срећан и стално се смешкао. Давао је утисак врло задовољна човека.

То је био шумар фон Драис из Карлсруа. У једном тренутку пришао му је неки познаник и упитао га:

— Ви, вероватно, опет размисљате о неком проналаску?

— Тачно, тачно! — одговори Драис, — ето, сад сам се баш сетио! То ће бити врло добро, заиста добро!

— А шта то треба да буде? — настави познаник.

— Дакле, направити точак помоћу кога ће човек моћи три до четири пута брже да се креће него кад трчи.

Његов познаник се насмеја:

— То ће изгледа бити нека врста коња на точковима!

— Не, не, — одврати Драис — напред ће бити један точак, иза њега други, између њих седло, а над првим точком полука која ће служити као управљач!

— Добро, али како ће се та ваша справа покретати? Мораћете да уградите неки механизам као код часовника...

— Какав механизам! Мој точак мора да буде јевтин. Седиште ће бити тако постављено да ће ноге човека који се вози на точку досезати тачно до земље. Њима ће он покретати то превозно средство, које ће га брзо возити, а нисбрдо само њи!

Звоно из позоришта објавило је крај одмора и прекинуло разговор о точку.

Десет дана доцније Драис је већ био направио свој први дрвени бицикл и провозао се на њему улицама Карлсруа. Деца су трчала за њим и викала: „Он се котрља!“ Када би Драис пошао нисбрдо, само најбржи су могли да га прате.

Августа 1817 године упутио се он на точку из Манхајма у Швентинген, до кога се пешачило четири часа. Драис је стигао за један час. После тога многи су људи поручили да им изради дрвени

точак, који је он наплаћивао 44 гулдена. Међутим, Драис је и даље усавршавао свој точак. Начинио је седло које се може извлачити и увлачити, односно издизати и спуштати, а затим и точак за две особе. При вођњи удвоје један је увек могао да се одмара. Тај „тандем“ стајао је 75 гулдена.

Али Драис се није обогатио. Многи угледни људи су му честитали на изуму, понеко послао и каква мањи поклон, али од тога се није могло живети.

Већ у то време у Енглеској су дрвене бицикле користили поштари, а један немачки историчар забележио је да је тај точак „згодна и смешна ствар“.

Проналазач Драис све је више сиромашао, јер је своје скромне приходе трошио на усавршавање првог бицикла.

Пред крај живота доживео је још једну незгоду која је објашњена пред судом: ишамарао је на улици човека који га је исмејао због тога што се возио на бициклу. Умро је 1851 године као пуки сиромашак.

Ту где се завршава историја проналазача бицикла, уствари почиње историја првог бицикла. Драисов точак није имао педале; њих је конструисао Немац Морич Фишер. При томе он је прилично изменио изглед бицикла. Предњи точак над којим је било седло био је много већи од задњег, а педале су, такође, биле на предњем точку. Неки Бадер начинио је бицикл који је имао два једнака али врло мала точка, тако да је добио име „ниски бицикл“.

И у Енглеској је бицикл усавршаван. Место дрвеног начињен је гвоздени рам, а нешто касније један ветеринар допунио је бицикл проналаском који је омогућио да он, као превозно средство, нагло продре међу потрошаче.

Године 1885 тај ветеринар, који се звао Денлоп, купио је свом синчићу бицикл. Дете се у почетку задовољно возило, али се једног дана пожалило да му је досадило да се „триска“. То се догодило у башти и Денлоп је угледао гумено црево

за заливање. Тада му је пало намет да га причврсти преко точкова. Један комад црева послужио му је као прва гума за бицикл. Денлоп је тај свој изум патентирао и грдно се обогатио, а бицикл постао много удобније превозно средство.

ШЕСТ ДИВОКОЗА

Шест дивокоса скакуће по врлети на којој се налазе шест дрвета. Да би свака дивокоса имала по једно дрво са кога би брстила лисице, поделили слику тако да у сваком пољу буде једна дивокоса и једно дрво. Ако се мало потрудите, то ћете моћи да учините с три прве лисице!

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ТАЧАН?

Дајемо четири питања и на свако по четири одговора. Прецртајте оно што мислите да није тачно, а затим проверите да ли је ваш одговор заиста тачан.

- 1) **Тантад је био:**
грчки песник
философ
краљ
војсковођа
- 2) **Цемадан је:**
оружје
део одела
напитак
новац
- 3) **Дигресија је:**
приближавање
спуштање
удаљавање
пењање
- 4) **"Лажу и паралажу" написао је:**
Бранислав Нушић
Милован Гулишић
Јоаким Вујић
Јован Стерија-Поповић

Одговори: 1) Тантад је по грчкој митологији био фригиски краљ, син бога Зевса, који се усудио да "вара богове". Због тог греха био је кажњен. Бачен је у "десни свет" и ту је, гладан и жедан, стајао до појаса у води испод грана пуних воћа. Али, кад год се сагнуо да се напије воде, она се измицала, а кад год је хтео да се маши воћа, грана би се подизала. Отуда је постала изрека: Тантадове муке. 2) Цемадан је мушка хаљина без рукава, од сукна, чохе или кадифе, гајтанима, ширтом или везом украшена. Преклапала се преко груди, а носила се у турско време. 3) Дигресија значи удаљавање. Том речи се означава део нечијег говора који нема везе са предметом о коме се говори. 4) "Лажу и паралажу" написао је Јован Стерија-Поповић 1830. године. У том делу он је на реалистичан начин изложио смењу површно и лажно туђинско васпитање.

Да ли знате?

ЦЕПНА ПИСАЋА МАШИНА

Један француски проналазач конструисао је писаћу машину врло малих димензија, тако да се може носити у џепу нормалне величине. Са овом машином може се писати стојећи и на улици, држећи је у руци. Хартија је намотана на једнак ваљак који додирује слова и намешта се у нови положај после сваког откуцаног слова. Наравно, формат хартије је ограничен. Ова машина ће одлично послужити разним донаторима који ће сада моћи да купују своје извештаје на лицу места.

ЗАМЕНА ЗА ДУВАН

Амерички хемичари успели су да направе нарочиту материју која у потпуности може да замени дуван. Она има сличне особине као и дуван: боју, арому итд. Овај "дуван" може да се пуши као цигара, цигарета, а, такође, и у лули.

И ЕГИПЋАНИ СУ ЗНАЛИ ЗА НАДИМКЕ

Џон Вилсон, познати египтолог, изнео је у једном свом предавању да су стари Египћани веома радо употребљавали надимке место имена људи. Међу највише употребљаваним надимцима у Египту били су: "дрвени", "ћелавко", "лењивац", "мајмун", "главоња".

Надимке нису имали само грађани, већ су и неки чланови царских породица били више познати по својим надимцима него по правим именима. Тако су сина једног фараона звали "мачка", а ћерку "њушкало".

ПУТОВАЊЕ ЈЕДНЕ МРАВЉЕ МАТИЦЕ

Недавно је пронађена једна мравља матица која је са својом армијом мравља лутала пет година по тропским

цунглама. Она је 1947 године била маркирана да би се могао научно проучавати живот и кретање мравља. Ове године она је пронађена много километара далеко од места где је последњи пут опажена. За читаво време овог великог путовања она је снела више од 1.500.000 јаја. Када је пронађена, матица је била већ у дубокој старости.

ПЛИВАЋИ КОСТИМИ ЗА БЕБЕ

У Енглеској је усавршен костим за купање у коме пливач не може да потоне, без обзира да ли зна или не зна да плива. У усавршавању овог костима учествовали су лекари. Наиме, они су утврдили да је оспособљавање лица која су излечена од деце парализе знатно лакше у води него на суво, пошто кретање у води захтевају знатно мање напоре. Од ове парализе могу да оболе лица свих година, па је због тога почела производња ових костима свих величина. Праве се и костими за бебе од 10 до 15 месеци. Бебе су саме, без ичје помоћи, пилвале и брчкале се до миле воље у води.

КУЋА САГРАЂЕНА ЗА ОСАМДЕСЕТ МИНУТА

У Чикагу је недавно приказана монтажна кућа коју тринеест радника може да склопи за 80 минута. Та зграда има 4 собе, кухињу и купатило, а саграђена је од специјалних дрвених плоча обложених стакленим влакнима ради боље топлотне изолације и пластичним масама ради заштите од непогода. Електрична, водоводна и гасна инсталација уграђене су у делове ове куће и чим се заврши монтажа зграде, те инсталације могу одмах да се прикључе за градску мрежу. Ова кућа има штељак на плин, електрични хладњак, машину за прање рубља и бојлер.

ЗМИЈЕ СТВАРАЈУ НЕУРОЗУ КОД МАЈМУНА

Мајмуни пред које за време јела скочи змија постану временом неуротични. Они се касније плаше чак и ако је змија која им се покаже начињена од гуме. Мајмуни с дреком побегну од хране без обзира каква је змија. После више поновљених опита, мајмуни постају толико нервозни и уплашени да ако им се само покаже храна, они је одбијају показујући на тај начин симптоме неурозе сличне као код човека.

БУТЕР ОД СОЈЕ

Амерички стручњаци прехранбене индустрије недавно су произвели од соје нови "бутер" који су назвали "сикова". "Сикова-бутер" има изглед и укус обичног бутера, може веома дуго да се чува а да се не ужегне или промени укус. Поред тога знатно је јефтинији од маргарина.

СТАКЛЕНИ КРОВОВИ

Грађевински стручњаци у Америци сматрају да ће се у најскоријој будућности таванице и кровови правити искључиво од стакла. Пробна кућа у Охају потврдила је њихово мишљење да је стакло идеалан материјал за покривање зграда. Стаклени кров спречава продирање спољне буке, и веома је добар топлотни изолатор. Стаклени кровови граде се од црепова начињених од стаклених влакана. Они нису провидни као обично стакло и не проламају светлост оштро као огледало, већ је пропуштају једначно и дифузно, а поред тога отпорни су према ватри. Стаклени црепови превучени су танким слојем пластичне масе тако да се на њих не хватају магла и честице чађи.

Јестели већ чилига...

... реч "мама" на језику урођеника у Меланезији значи отац.

... влас на глави човека може да буде стара највише пет година. Она затим испадне и место ње израсте друга.

... светлост сунца је 619.000 пута јача од светлости пуног месеца.

... чувене јапанске трешње толико су киселе да их Јапанци не једу.

... тапир не може да плива, већ иде по дну и тако прелази реке. Он може да остане под водом пуних осам минута.

... највећи шпад који је икад уловљен на удици био је тежак 545 килограма. Њега је маја ове године у водама Перуа упецао Алфред Глесел из Тексаса, у САД.

... Њујорк је град који има највише телефонских апарата на свету. Њихов број износи 2.960.000, а то је више него што и читава Азија.

... орао може да гладује око двадесет дана, а кондор и четрдесет дана.

ТРИ СМУЧАРА

Смучари су у снежној бури изгубили пут до својих планинских кућа и уместо да стигну свежи у свој дом, дошли су у друге куће. Пронађите где је који стигао!

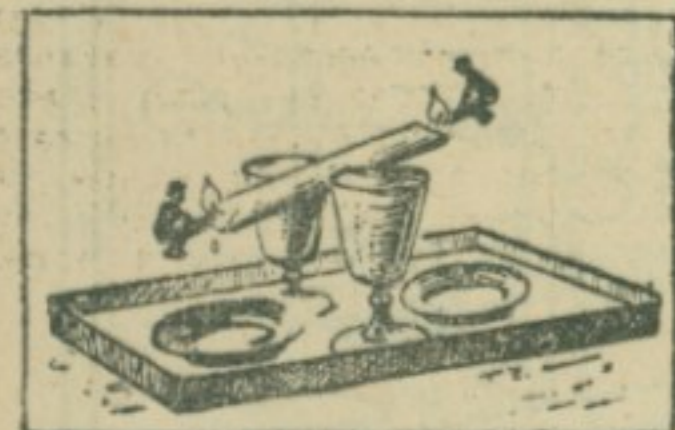
ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МОТОР ОД СВЕЋЕ

Ево једног мотора који не покреће ни пара, ни електрика, па чак ни бензин. Њему није потребан казан, цилиндар и вентил, јер је начињен од обичне свеће.

Узмите једну свећу и тачно на средини забодите у њу две чоде и положите је, као што видите на слици, на две чаше. Ако фитиљ запалите на обе стране, свећа ће почети да се топи и да капље. Овим ће равнотежа бити поремећена и свећа ће се нагињати час на једну, час на другу страну. Ваш "мотор" радиће све док не угасите оба пламена.

Да би забава била занимљивија, начините од картона две мале једнаке фигуре и причврстите их за

крајеве свећа. Пазите само да фигуре буду довољно удаљене од пламена. Тако ћете добити лепу клацкалицу која ће сама да се љуља.

ЧАРОБНА СЛИКА

Ставите на сто једну слику. Узмите велики комад картона и усправите га. Приљубите нос на ивицу картона (као на слици) тако да вам десно око види картон, а лево да не види ништа. Гледајте слику два минута и затворите десно око. Видећете слику с леве стране картона, и то, наравно, левим оком.

Немојте мењати положај, уклоните слику, отворите поново десно око и видећете десним оком слику која је склоњена. Захваљу-

јући постојаности слике на мрежњачи ока и узajмној вези ове мрежњаче, ви видите слику и

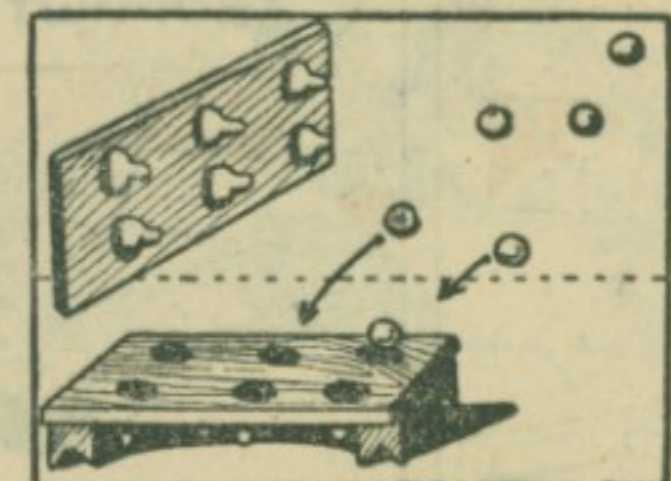

оним оком које није гледало, а оним оком које је гледало слику ви дите наоко сте је већ склонили!

ШЕСТ ЛОПТИ У ШЕСТ РУПА

На дасци дугој 25 и широкој 0,25 метара избушите шест рупа, пречника 15 сантиметара на растојању од 12 сантиметара. На сваку од ових рупа причврстите са доње стране по једну кесу од неког старог, танког платна. Затим ставите крајеве даске на две клупице и припремите најмање шест лопти (колико има рупа).

Игра се састоји у томе да се у сваку рупу убаци лопта, а за то има много начина. Нарочито ће игра бити занимљива ако нумери-

шете рупе и срачунавате поене при сваком поготку лоптом, да би се знао победник у игри.

Даска може бити или усправљена према играчу, или хоризонтално постављена на клупицама.

Како су постала имена?...

... МАНДАРИН

Назив мандарин, који се у Европи употребљава за богатије Кинезе, у Кини уопште није познат. Сматра се да су ово име измислили Шпанци, први Европљани који су доспели у Кину. На шпанском се "заповедати" каже "мандар", и од тога глагола постала је реч мандарин.

... ДАЛТОНИЗАМ

Далтонизам је неизлечиво слепило за боје. То је мана вида која се састоји у томе што лице које има далтонизам не разликује неке боје; најчешће црвену и зелену. Далтонизам може бити урођен или се добија услед разних обољења. То име дато је по Далтону, енглеском научнику.

... АБАЦИЈА

Аба је грубо вунено сукно које се употребљава у балканским земљама за израду горње одеће, нарочито сељачке. Занатлија који прави одело од тог сукна добио је име абација по имену тога сукна.

... БЕДЕКЕР

Бедекер је књижица у којој су описане знаменитости и депоте неке земље, града или краја. Име потиче од имена Карла Бедекера, који је у првој половини XIX века издавао водиче у којима се говорило о депотима и занимљивостима у разним земљама.

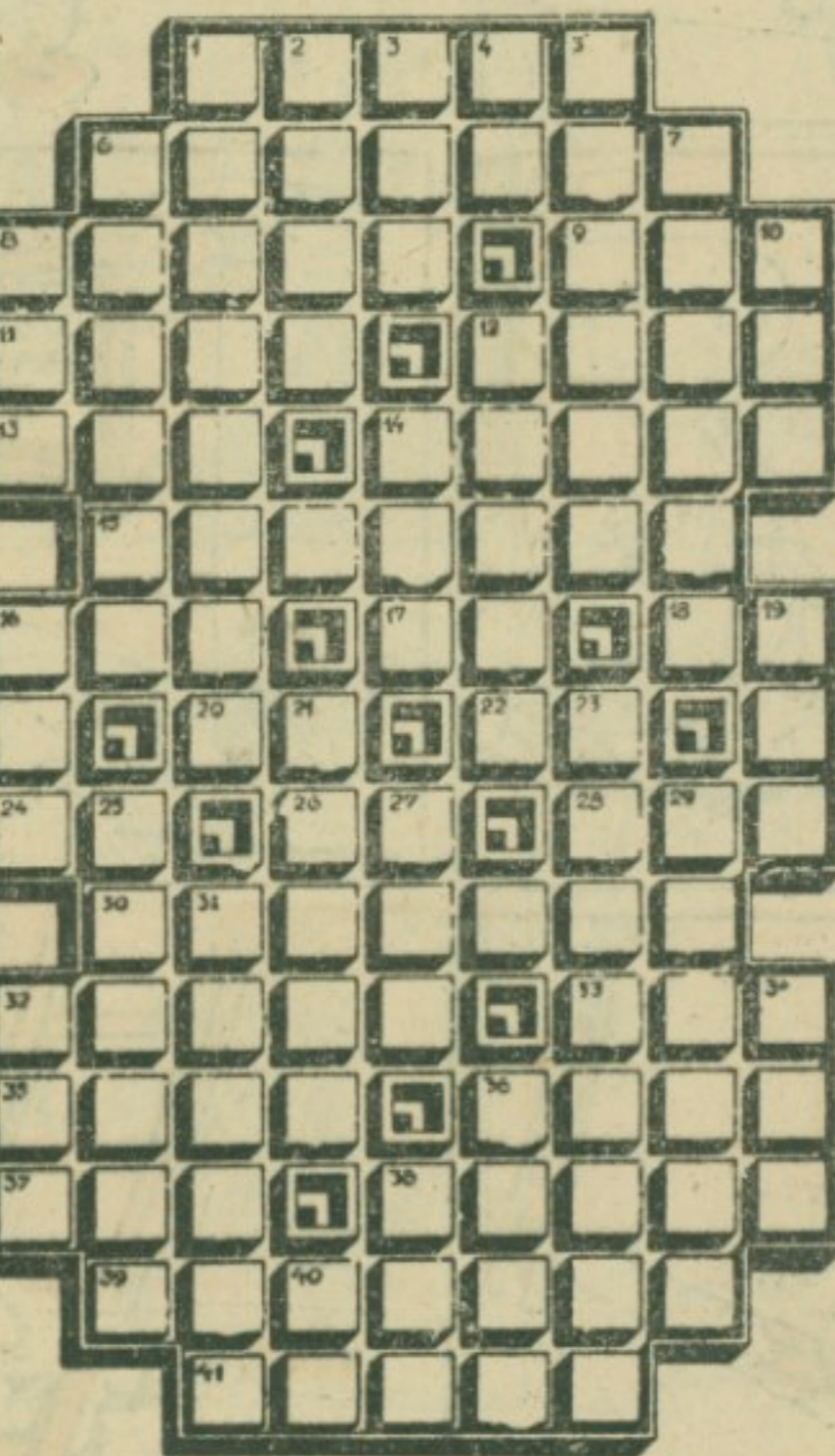
... ПЛАТИНА

Платину су открили Шпанци и пошто је личила на сребро, за које имају назив "плата" дали су јој деминутив од те речи — платин. Када су стручњаци увидели њена својства, она је добила кудикамо већи значај у привреди него што га има сребро по коме је добила име.

УКРИШТАНИЦИ

Водоравно: 1) епоха у историји уметности у XVII и XVIII веку; 2) грчки филозоф старије академије, ученик Ксенократов; 3) одан; 4) фамилија; 5) дужница у оку; 6) ужарена маса из вулкана; 7) горостас; 8) материја која се упо-

требљава за штављење коже; 15) војничка блуза; 16) шта (словеначки); 17) иницијали презимена и имена славног српског физичара који је живео у Америци; 18) свеза (краћи облик); 19) слово латинице; 20) првак; 21) иницијали српског писца ("Вукадин"); 22) река у Сибиру; 23) звук одређене висине; 24) врста занатлије; 25) посуда за умивање; 26) наше острво; 27) оруђе; 28) репешето; 29) талас; 30) провалија; 31) фосилна смола која потиче од четинара; 32) стругар;

Усправно: 1) наше мушко име; 2) рибар; 3) љут корен; 4) јединица за мерење отпора електричне струје; 5) река у Хрватској; 6) власуља; 7) новитет; 8) једно чуло; 9) временска јединица; 10) галама; 11) птица пешко оружје; 12) индустријска биљка; 13) место у Србији; 14) антиквар; 15) место у Србији; 16) бивши првак света у боксу; 17) беседник; 18) минерал кога има у близини Београда; 19) дивља звер; 20) наш познати рудник; 21) просторија; 22) боја у картама; 23) проналазач банкноте (Џон);

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Паг; 2) колос; 3) кара; 4) Об; 5) оса; 6) Ема; 7) се; 8) атол; 9) лат; 10) топ; 11) миран; 12) Пинд; 13) ар; 14) ина; 15) ока; 16) ре; 17) Апис; 18) рабат; 19) мад.

Усправно: 1) пора; 2) ала; 3) го; 4) Касел; 5) сомот; 6) кос; 7) бал; 8) етапа; 9) акорд; 10) Атина; 11) минер; 12) накит; 13) пир; 14) рас; 15) опал; 16) аба; 17) ам.

ПЈ ХАА РВЛИЕ

